

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АУДИТ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Визначено поняття аудиту кредитних операцій комерційного банку. Розглянуто сутність кредитних операцій банку, обґрунтовано основні етапи здійснення аудиту кредитних операцій комерційного банку та запропоновано шляхи їх удосконалення.

Аннотация. Определено понятие аудита кредитных операций коммерческого банка. Рассмотрена сущность кредитных операций банка, обоснованы основные этапы осуществления аудита кредитных операций коммерческого банка и предложены пути их совершенствования.

Annotation. The concept of credit operations audit in commercial banks is defined. The essence of credit operations of banks is considered, the basic stages of realization of credit operations audit in commercial banks are grounded and the ways of their perfection were offered.

Ключові слова: кредитні операції банку, аудит кредитних операцій банку, етапи організації внутрішнього аудиту.

Світовий досвід розвитку ринкових економічних відносин свідчить про значну увагу науковців та практиків до поглиблення розуміння місця й ролі в цих відносинах системи внутрішнього контролю, вагомою складовою якої є внутрішній аудит. Згідно з вимогами центральних банків більшості європейських держав, створення служб внутрішнього аудиту для фінансово-кредитних установ є обов'язковим. Організація внутрішньобанківського контролю завжди залишається актуальним питанням для менеджменту банку на всіх рівнях управління.

Питанням банківського аудиту кредитних операцій банку присвятили свої роботи багато зарубіжних вчених і практиків [1; 2]. Вітчизняних же публікацій і наукових праць у галузі аудиту банків, і тим більше аудиту кредитних операцій комерційних банків, досить обмежена кількість. Проте серед українських вчених, що зробили найбільший вклад у вирішення даної проблеми, можна виокремити: Н. Литвина, О. Васюренко, І. Белова та ін. [3 – 5]. Узагальнення опублікованих з досліджуваної проблематики робіт дає підстави стверджувати, що питання економічного понятійного апарату стосовно аудиту кредитних операцій банку недостатньо розроблені.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та узагальнення особливостей аудиту кредитних операцій комерційного банку.

У рамках поставленої мети визначено такі завдання: розглянути визначення поняття аудиту кредитних операцій комерційного банку; обґрунтувати основні етапи здійснення аудиту кредитних операцій банку та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Об'єкт дослідження – аудит кредитних операцій комерційного банку.

Предмет дослідження – кредитні операції банку.

Кредитні операції комерційних банків є важливим формоутворюючим елементом структури доходів та видатків балансу і становлять близько 60 % усіх операцій банку. Виходячи з цього, кредитні операції, як об'єкт аудиту, потребують уваги з боку аудиторських операцій. Адже чітке розмежування аудитором характеру кредитних операцій, які здійснюються комерційним банком, є чи не вирішальним фактором у процесі формування думки аудитора про фінансово-кредитну діяльність комерційного банку в цілому.

У спеціальній економічній літературі під кредитними операціями банку розуміють активні банківські операції, пов'язані з наданням кредиту або наданням зобов'язань (гарантії, поручительства, авалю), які у разі їхнього виконання приведуть до фактичної передачі засобів на кредитній основі [3].

Таким чином, пропонується під аудитом кредитних операцій комерційного банку розуміти перевірку даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності стосовно здійснених активних банківських операцій, пов'язаних із наданням кредиту або наданням зобов'язань (гарантії, поручництва, авалю), з метою зниження кредитних ризиків банківської установи та висловлення незалежної думки аудитора про достовірність показників фінансової звітності, обліку банку, а також про відповідність здійснених активних операцій діючому банківському законодавству та внутрішнім положенням банку.

Організація внутрішнього аудиту передбачає його здійснення у певній послідовності, за етапами:

планування аудиту – необхідно зосередитись на таких аспектах, як: мета діяльності об'єкта, видах наданих послуг кредитного характеру; вибір специфічних видів діяльності, враховуючи межі кредитного ризику, стурбованість керівництва результатами роботи того чи іншого підрозділу банку; внутрішньому контролю кредитних операцій; визначення ресурсних вимог, необхідних для виконання запланованих завдань. Ознайомлення із зазначеною інформацією дає можливість аудиту розробити відповідну програму аудиторської перевірки;

збір інформації та її аналіз – проводиться шляхом опитування керівництва та персоналу, вивчення документації, огляд діяльності підрозділу, аналіз даних та звітів, перевірки окремих рахунків. Матеріали узагальнюються внутрішнім аудитором за результатами попереднього ознайомлення з об'єктом аудиту;

оцінювання робочої документації – на підставі національних стандартів аудиту, формуються судження та висновки. Даний етап забезпечує аудиторів першими відомостями та визначає напрям подальшої аудиторської роботи;

верифікація – дає можливість пересвідчитись у справедливості попередньої оцінки, яка базується на тестуванні операцій, підтвердженні даних, анафазі та порівнянні, аналізі причин, які призвели до появи недоліків у роботі комерційного банку;

підготовка та надання висновків та пропозицій – аудитор готує аудиторський висновок, в якому дає інформацію про виявлені під час перевірки найбільш важливі проблеми, ефективність системи контролю та надає рекомендації для покращення і підвищення якості системи внутрішнього контролю.

Для правильності проведення аудиту аудиторів слід звернути особливу увагу на: відповідності кредитних договорів, підтвердженні повноважень осіб, нарахуванні відсотків за кредит та своєчасності їх погашення, класифікації кредитів за рівнем кредитного ризику, правомірність та своєчасність використання резервів.

Оцінюючи практику видачі кредиту, особливу увагу слід звернути на недостатній поточний і подальший контроль за цільовим використанням кредиту. Тому необхідна стандартизація відповідних документів, що враховує призначення кожного з них. Призначення позики повинно бути сформульовано конкретно. Це дозволить розкрити зв'язок потреби в коштах з кругообігом і оборотом фондів клієнтів, з'ясувати конкретну сферу вкладення грошових коштів, визначити джерело погашення позики, уточнити кінцеву мету для клієнта і банку вкладення коштів в проект, що кредитується.

Необхідність розвитку та вдосконалення підходів, методики внутрішнього аудиту як вагової складової системи внутрішнього контролю банку обумовлена потребами зниження ризиків у банківській діяльності. Опрацювання процедур внутрішнього аудиту спрямоване на розуміння керівництвом та працівниками банку їх необхідності як послуги, яка поки що використовується не повною мірою через неоднозначне тлумачення об'єктів внутрішнього аудиту у банках.

Таким чином, при здійсненні аудиту кредитних операцій комерційного банку застосовується послідовний підхід. Аудиторська перевірка кредитних операцій банку, як правило, має вибіркового характеру. Вибірка проводиться з урахуванням: кількості кредитних договорів за період, обсягів кредитування за окремими категоріями позичальників, кількості задіяних кредитних рахунків, процентних ставок на кредити, ступеня ризику та рівня забезпеченості кредитів. Служба внутрішнього аудиту має бути незалежною в своїй діяльності та забезпечувати ефективне здійснення перевірки кредитних операцій, оскільки аудитом охоплюються всі етапи процесу кредитування, що сприяє оптимізації здійснення даного виду активних операцій.

На ранніх етапах становлення вітчизняної банківської системи були відсутні комплексні наукові дослідження з проблеми аудиту кредитних операцій комерційного банку, що призвело до

невизначеності в понятійному апараті. Тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках з удосконалення як понятійного апарату, так і методики здійснення аудиторської перевірки кредитних операцій у комерційному банку.

Наук. керівн. Турінов А. В.

Література. 1. Адамс Р. Основы аудита / Р. Адамс ; пер. с англ. М. В. Ольхова. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 376 с. 2. Додж К. Банковский аудит / К. Додж ; пер. с англ. Я. В. Соколова. – М. : Гелиос, 2002. – 355 с. 3. Литвин Н. Б. Финансовый облік у банках (у контексті МСФЗ) : підручник / Н. Б. Литвин. – К. : Хай & Тек Прес, 2010. – 608 с. 4. Васюренко О. В. Облік і аудит у банках : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – К. : Знання, 2008. – 325 с. 5. Організація контролю в банку: навч. посібн. / укл. І. В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 302 с. 6. Сайт НБУ. Статистичні дані. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. 7. Кіреєв О. І. Внутрішній аудит у комерційному банку : навч. посібн. / О. І. Кіреєв, Н. П. Шульга, О. С. Полетаєв. – К. : КНТЕУ, 2009. – 295 с. 8. Коваль Л. С. Методичні підходи до визначення об'єктів контролю в системі банківського менеджменту / Л. С. Коваль, І. В. Окоркова // Вісник ДонДУЕТ. – 2010. – № 8. – С. 205–211.